

Nemzeti Társalkodó

Szombaton, $\frac{7}{24}$ = Július' 24-dikén

1830

Tös-Gyökeres Úrnak (19-ik Szám) a' Honnyi Bálint Úr' (6-ik Szám) örökség' végnélkülvaló vissza perelhetéséről írt Észre-vételeiben lett megbotránkozására.

Honnai Bálint Úr Észrevételeihől a' tettzik-ki, hogy, nem idegen (noha Tös-Gyökeres Úr tsak ezen egy feltétel alatt bocsáthatná-meg hibáját), hanem, maga is éppen Tös-Gyökeres, és nem tsak a' Társasági Szerződés' tzeljét jól értő, de még perlekedéseink' rendjeivel is nagyon esmérletes, és annak következeit is igazán tapasztalt, valóban nemes, és egyenes lelkü jó Magyar Hazafi, a' ki tudván az elő-ítéletekből következni szokott szemtelen megtámodtatásokat is, magát a' költött név pántzéljába nem oknélkül rejtette-el.

Nem tagadja Honnyi Úr, legkissebbé is, hogy edes Eleink magok Birtokaikat vérrel szerettek volna, nem kívánna az Uralkodót is azon Jussától megfosztani, hogy ezután is a' Sz. Koronára vagy a' Fejedelemre vissza-szálló nemesi Javakból az érdemes Hazafiat ne jutalmaztathassa, és teljességgel nem, azt is, hogy minden nemesi Javak, Jószágok, éppen a' Nemzetet gyűlölő Idegenekre szálljanak, a' mint mindezekről Tös-Gyökeres Úr minden oknélkül tartani láttatik. Honnyi Úrnak a' tzelja,

így látom, nem egyéb, hanem tsak az az igaz Hazafi érzésből származó vágyódás, hogy bírhatnák a' Hazafiak a' magokét az elkerülhető perek nélkül hátságban, minden más kára nélkül kitelhető teljes haszonvétellel, 's a' perlekedési gyűlölség' magva kiirtódván, 's tehetségeik is gyarapodván, szívekből szerethessék egymást mindég, és ne tsak ditső Eleink ajelsz tetteivel ditsekedhessünk, hanem magunk is segíthessünk a' köz-báldogságon önkéntesen, és láthatóképpen, bár mi kevéssel is.

Ugy-tartom, nem irigylő Honnyi Úr, hogy a' Nagyok mi köztünk-is, mint szintén más Nemzeteknél, a' hol a' feltörő perlekedések által az egybe gyűjtött Birtokok meg nem szaggattathatnak, szép kiterjedésű hasznos Jóságokat bírassanak, sőt éppen az a' tzelja, hogy, mivel' tsak az egy, és még ez is sokszor felbomolható, tserével nem lehet az örökségeket mind össze gyűjteni, és úgy a' Nagyok is az országszerte mindenütt elnyúlt, és a' sok megosztás által apróra hasogatott örökségeiket, majd haszonvétel nélkül kéntelenítettnek bírni, magok a' Hazafiak között megállítandó szabad vásár által, gyűjthetnék örökségeiket nagyobb, és jobban használható tsmókba, és a' Fejedelem is az efféle nem-elészort, hanem egygyüttlévő defectusos

Jókkal a' személlyes Érdemekkel tündöklő Hazafiakat jutalmaztathatná sokkal méltóbb-képpen.

A' Nemesség vagy a' Nemzet, mely a' Koronát fenn tartja, tsak akkor lehet igazán bódog, mikor az ezt tevő egyes Személlyek is, a' magok' sorsaikhoz-képpest mind bódogok, ezt kívánni, az erre vezető utat felfedezni, kötelessége minden előre látó egyenes lelkű Hazafinak, 's éppen ezért, Honnyi Bálint Úrhoz inkább háladatossággal, hogy-sem helyes állításai' méltatlan ótsárlásával vólnánk kötelesek. Ugyan-is, előre botsátván azt, hogy, nem egész Nemzetséget ízról-ízre, hanem tsak egyes tékozló személlyeket lehet és szükséges a' Maradék' nyilvánosság romlása eltávoztatása végett, a' maga' tulajdonávalvaló szabad bánásban megszorítani, a' mint elhunyt Eleink is a' successionalis keresetek megállításában, inkább érről, mint a' practendált aviticitatis Praejudicium tekintetéből egyéb minden Vásárok' feltöréséről gondoskodtanak nem szólván a' tsalárd vásárokról, mellyek minden Nemzetek Törvényeisézerént felbomolhatók, más az, a' ki akarkinek is valóságos szükségében, tisztességes kötés mellett, pénzt ad Jóságáért, a' mellyel mind akkor terheire-nézve magán jól segít, mind Maradékaik oskoláztathattja, és azután ezek újj előre kapván, ma a' hajdani Jóltévő' 's már a' Jóság' jóvedelméhez igaz jussal hozzá szokott Maradékaik perrel sanyargatják, 's más megint, mikor a' 'sebező tolvaj' Maradékatól azt, a' mit soha Öseinek nem adtanak, az Igasság útján vissza-kívánják, mert itten *Res clamata ad Dominum* amott pedig *Pacta servari ipsa Publici ratio exposcit*; hogy pedig a' Pertől a' Személyt megkülömböztetve, ezt szeretni, amott gyűlölni lehessen, az éppen képtelenség, tsak az Idealis világban vég-

be-vihető, és kivált' azoktól, a' kik Honnyi Bálint Úrra a' jó útmutatásáért is fellobbannak, kívánni teljességgel nem is lehet. Kevés Társasági öröm az, a' mikor a' Tös-Gyökeres Úr által bódogítóknak nevezett törvények miatt egyik a' másikat, azért, hogy öröme meg ne zavarodjék, országszerzte kerülni kénytelen, valamint kitsiny hazafiúi bódogság az is, mikor akarki-is az Ösei-bírta szűk Örökségeket is tsak hosszú perrel szerzheti vissza, egyéb örökséget Ösei vérevel vásárlott két Magyar Hazánkban, éppen mint az Idegen, úgy nem vásárolhat.

Tös-Gyökeres Úr maga megvalja, hogy több századok egymással ellenkező törvényeket szülnek; tehát, nem lehet éppen olyan nagyon criminálni Honnyi Urat, hogy ezen közönséges észrevételt bátorkodott édes Hazánkra-nézve is alkalmaztatni; 's azt az ajánlást tenni, hogy jó volna Ifjaink' törvény tanulhatáskorra rövidebb és a' lehetőségig tisztább utat nyitni; ezzel, sem azt nem kívánja Honnyi Ur, hogy egy tapasztalás nélkülvaló Tudós a' maga' asztalánál, sem azt, hogy egy Hódoltató az erőszak' pennájával írjon törvényeket, hanem tsak azt, hogy a' Rendek és a' Fejedelem által hozattassanak olyan törvények, mellyek a' most mindég kérdés alatt lévő magyar Örökséget, minden személy és barázdára-nézve helyheztessek tökéletes bátorságba, hogy így az aristocratia is minden elkerülhető, egymást rágó és emésztő perekből nyughatván, sérthetetlen fenn-maradhasson, és a' Magyar Monarcha is minden rázkódás nélkül a' legkésőbb időkig bátorságos fundamentomon fényeskedhessék.

Ha Tös-Gyökeres Úr olyan Igasság kiszolgáltatásának örvend, a' mellynek lefoljtáig Indiát hatszor is meg lehet járni, inkább a' pert magát, hogy

sem az Igasság serényenvaló kiszolgáltatását óhajtja, 's annak későségében talán személyes hasznát is találja.

Teljességgel nem látom úgy azt is, a' mit Tós-Gyökeres Úr mindenkor jóra tzelzött Eleinkre rá-fog, hogy a' vissza-szerző, úgynevezett Feltörő perek szántszándékkal úgy rendelték volna, hogy azok nem tsak egy-két esztendeig foljanak, hanem a' Törvény' értelme szerént, még-hosszabb természetűek légyenek, mivel' az Igasság' serény kiszolgáltatására törekedő Jámhor Eleink, a' leghosszabb perek' lefoljására is nem esztendőket, hanem négy Terminust, azaz, ugyanannyi törvényes periodusoknál többet nem határoztanak, 's a' magyar törvényes Igasság' ily' módnélkül megnyúlt kiszolgáltatásának igaz okát egyedül abban tanálok, hogy nállunk a' Magyaroknál, nem tsak a' szenvedett sérelmek' megtérítésére, hanem a' leghelljesebb és a' kötéskor mind-két részről óhajtott idveséges eggyezések' feltörésére is folytatván a' perek, a' mellyeknek végbenetele az hajdan jöltett Házaknak, a' felsegélytett fél' maradványai által munkált végső elpusztulását huzza maga után, nem teheték, mind a' Bírák, mind az ezeket látva, vérzett szívü Rendek és kegyes Fejedelmek, hogy az ártatlanok' megtarthatásokra külömbféle menedékekről, kifogásokról, Recursusokról ne gondoskodjanak: 's innen született az; hogy ma már egy Feltörő pernek lefoljása alatt, Indiát hatszor is meg lehet járni, 's fájdalom az, hogy ma már, a' valóságos sérelmeket is, éppen ezen megnyújtott törvényes Út miatt, ritkán lehet rövidebben megorvosolni.

Éppen nem lehet attól félni a' miőtől Tós-Gyökeres Úr tartani láttatik: hogy a' szabad adás-vevés' és a' Tulajdonosság' Jussának teljesen-kiterjesztése által a' Birtokok eldarabolódnának, sőt;

a' mint már fennebb is megemlítettett, az által; éppen az ellenkező következnék, mert mikor ma minden akarmi kintinek is elhasogatott örökségei, tsak azért kentelen azokat megtartani, hogy azok örökségek; és, azokéhoz hasonló Jussal, jobb keze-ügyében, Jóságot nem szereshet; akkor, minden-ki, szerte-szört, és e' miatt nem is használható örökségeit össze-gyűjthetné, és minden tekintetre jól-használhatóvá tehetné. Nem volna-é jobb, valóban, akarkinek is, akar Torda-Vármegyében, akar Háromszék-re a' Jóságait össze-gyűjthetni, 's azoknak jó hasznokat-véve, benne nyughatni, hogy-sem a' régi tulajdonos' Ivadékjaival izetlenül tsak perelhetni, és mások vékony fáradságok' hasonló fizetése mellett magát mindég emészteni és végre végképpen el is pusztítani.

Ne félse Tós-Gyökeres Úr a' Hazát, hogy, ha a' szabados Jóság vásárlás' megállítása mellett, annak Fiai az egy-mást költsönösön emésztő perekől nyughatnak, Idegenek szoritanának abból-ki bennünket; mert, Honnyi Úrnak nem tzelja az, hogy Idegeneké légyen a' Præsentio, hanem fenn-hagyni kívánja azt a' Hazafiaknak. Nem irigyli, azomban, az olyan Idegenektől is (Advenæ Generationes) a' kik Fegyver, Penna, vagy Mesterségi foglalatosságok által is, a' Hazafiak közzé-befogadásra érdemessé tesszik magokat, mert az ilyen munkás Tagok nem kortosítottják-el a' Nemzetet, sőt az Industriának minden ágait mozgásba hozván, a' per nélkül maradó Ügyvédlőknek is születik, a' böldogító Törvényeknél 'sírosabb falatokat behozó foglalatosság.—Honnyi Bálint' tisztelője.

A' Földingásról

(29-dik Szám, végezete)

IV. A' földingás' következéseiről.
a) 1. Tartományok', Városok',

helységek' sat. elsűjvedése; 2. A föld' száraz részeinek külön-válása; 3. Újj szigetek' és Tartományok' születése.

1) Hogy a' földingások' legirtóztosabb következései az elsűjvedések legyenek, a' Historiák eléggé bizonyítják, értekezésem' első részében, én is megemlítettem. Ezeknek okai a' földalatti üregeknek béomlása.

2) Az elsűjvedésekből könnyen következhetnek a' föld' száraz részeinek külön-válásai is; mert, midőn valamely Tartománynak bizonyos darabjai, annak belső területeiben sűjvednek-el, szélső területeit, a' sűjvedések' helylőn fokadott vizek külön választják egymástól. Az elsűjvedések alatt, akkora üregek omlanak-össze, a' mekkorák elégségesek elnyelni az elsűjvedt Tartományokat. — *Amérika Asiától* így válhatott-el valaha; a' *Herkules' oszlopainál*, így szakadt-el *Európától Afrika; Anglia*, valaha egy lehetett *Európával; Sicília Olaszországgal*, eggyesülve volt Justinus szerint (Lib. IV, Cap. 1.).

3) Ha valamely Tartomány' héomlott ürege akkora, hogy azt, egészen el nem nyelheti, az elsűjvedett földnek magassabb részei (hegyei, bértzei) fennmaradnak, vagy pedig az elsűjvedéskor, a' tenger' fenekében, a' gyengébb alkotású föld-területeket, a' nap alatt megkeményedett részek feltaszítják a' vizek színére. Így születnek a' szigetek! — Jó egy más földingás, ismét beszakad egy darab Tartomány, és az előbbieket szerént, megszorítja, egymással összeköti a' szigeteket. Így lesznek az újj Tartományok!

Atlás' Tartománya, melynek emlékezetét az Atlás Tengere (mare Atlanticum), nem pedig az Atlás nevű hegy, ma is fenn-tartja, *Plátó* és *Aristoteles* írásai szerént, talán még az özönvízkor sűjvedett volt el, minden virágzó orszá-

gaival együtt. — Ennek darabjaiból születtek: *Délus, Cynthus, Rhodus, Isia, Procida, Santorea*, és az újjabb időkben a' két *Caménik*. Az igaz, hogy a' Tartományok' elsűjvedése, újjabbak' születése, özön-vizek által is megeshetik; igen, de, ezek is földingások' következései, mint a' következőkben meg fogjuk látni.

b) *Özönvizek, víz-áradások.*

A' földben meggyúlt kemény, és híggyulánk ásványokból, a' forrásig felhevült tengerből, a' földingások' alkalmosságával, annyi gőz fejlődik-ki, hogy a' tenger' színe felett néha hozzája hasonló gőztenger lebeg; füstölnek a' kisebb álló és foljó vizek, és a' száraz föld' részei. Melyik *Wéga* vehetné-fel, tsak az *Etna*' füstölgésének mennyiségét is, annyival-inkább a' föld' minden kéménycinek gőzölgéseit?

Az ily' okok miatt megterhesedett fellegeket, a' levegő' oszlopai emelni nem győzván, hosszas essözések', fellegszakadások' formáiban lehullanak a' gőzök és özönvizek, vízáradások lesznek azokból.

A' közelebb elmúlt télen azért hűlt annyira hó a' mi' Hazánkban is, hogy az ősön történt földingás, hófellegek' lételére sok gőzt szolgáltatott.

c) 1. *Éghajlatok' változásai; 2. Termékeny, vagy terméketlen esztendők.*

1) A' Matematikai éghajlatokban, a' földingás, változást nem okozhat; mert tsak akkor lehetne ez, midőn a' földet valamely rajta kívülvaló ok, mostani köréből észak- vagy dél-felé elmozdítaná, vagy pedig a' nap, helyét megváltoztatná. A' változás tehát, a' természeti éghajlatokban eshetik.

A' hegyek és bértzek, mint valamely védbástyák, a' szelek ellen védelmezik a' Tartományokat, magokhoz szívják az égi-háborúk' fellegeit, hűvös szellőkkel mérséklék a' nyár' hevét, foljamatokkal,

ferrásokkal öntözik a völgyeket. — Hamár valamely Tartomány' hegyei és bérizei a földingás miatt leomlanak, — mint Jamaikában — az eddig volt természeti égaljnak meg kell változni; mert, út nyílik a szelek' ostromának, nagyobb erővel dühösködhetnek az égi-háborúk, elaszniak a' növények, midőn nints mi mérsekélje a' nyár' hevét' sat. Mi lenne a' mi' Hazánk'ból, ha az ezt körül-fogó Kárpátok' bérizei leomlanának? — A' ki tudja hogy az Erdélyt ostromló északi szelek, a' napnyugóti égi-háborúk, honnan jönnek, megfelelhet a' kérdésre.

Széles kiterjedésű tavak, és tengerszemek is fokadnak a' földingás miatt. Minémü nagy befolyása légyen ezeknek, valamely Tartomány' éghajlatjába, bizonyítják a' Historiák. Cornelius Tacitus' idejében, mi vala Németország, midőn annak földjét tavak, mótárokok borították? Egy egésztelen és terméketlen Tartomány! — Mi most, midőn az emberek' szorgalma, kitsapolta, foljamatokba vette az álló-vizeket, kiszáraztotta a' mótárokokat? — Termékeny és egészséges egü Tartomány!

Midőn a' földingás, a' fagyos tengert oly' keményen megrázza, hogy jegei össze-hasadoznak, és midőn a' szelek az ilyen jegeket, mint valami úszó szigeteket, valamely szelid éghajlatu Tartományhoz közel hajtják; ennek ege meghül, és szokatlan szelek ostromolják azt. — Nem hibázom tehát, ha másokkal egygyütt, azt állítom, hogy az északi tengernek földingás miatt esett össze-romlásából származik Hazánk' éghajlatjának is, néhány esztendőök-olta változása, és ha azt is mondom, hogy ennek némely jégzigetei az északi sark-karikán innen jöttek.

2) A' földből nagy mértékben kirohanó gerje, sokat véghez-vihet valamely esztendő' termékenységére, vagy termé-

kellenségére-nézve is. Ha valamely Tartomány' földje meleg éghajlatban fekszik, a' gerje még-jobbán felmelegítvén annak földjét, a' növények kiasznak abban, ha pedig a' Tartomány' földje hűvös égaljban van, hasonlóképpen felmelegítvén azt is, termékenyvé teszi. Siciáliában terméketlen esztendőök követik a' földingásokat; Svéciában pedig termékenyek.

d) *Pestis, guta-ütések, szédülések, örülések.*

Seneca a' Néro' Tsászár' Tanítója, azt írja, hogy Herculánium és Pompei Városainak elsűjvedése után (mely, földingás-nélkül, nem eshetett-meg), Olaszországban számtalan sok ember megboldult, guta-ütéseket szenvedett. Az idén Hazánkban is sok guta-ütések és hirtelen-halálok történtek. — Nerva Tsászár' idejében, Ciliciában, a' földingást, pestis követte; 1509-ben, Konstantzinápoljban, Olasz- és Spanyolországokban pedig sokszor volt Pestis a' földingások után; most is ilyen híreket hallunk a' török-földről.

Hogy az agyvelőbe, vérbe, tüdőbe, erek' systemájába, az éles szeszeknek, és gerjének, mellyek földingások' alkalmatosságával bőven fejlődnek-ki a' földből, nagy befolyása van, azt tudom: de, hogy az említett nyavalyák, mindezekből, mimódon származhatnak? — azt, nem tudom. Fejtsék-meg a' Hipokratések és Eskulápiusok.

V. *A' földingás' következesei ellen lehetö magunk' védelme.*

A' menykő-vezető (égtűz-szívó) póznakkal, és sárkányokkal, a' gőzköri gerjét le lehet a' földbe ártalom nélkül vezetni: de, olyan eszközök, még sintsenek feltalálva, mellyekkel a' föld alatti gerjét is — mint a' földingás' fő-okát — a' gőzkörbe fel lehetne vezetni. Azt hi-

szik ugyan némely Tudósok, hogy ezen nagy Problemát megfejtették, midőn író-táblájokon, a' földalatti gerjének is készítettek némely mesterséges utakat. — Miért nem valósítják tehát-meg jöltévő találmányokat? — azért, mert félnek a' földalatti *Quod erat demonstrandum*-tól. Eggyik, a' földalatti üregekig leásott gödrökkel, a' másik, ugyanazon üregekig lebotsátott vasrúdakkal javasolja utat-adni a' földingás' fő-okának.

Helyes a' gondolat; és megegyez a' gerje' természetével: de, az örömköltésök még is tsak elmaradnak! sok ezer munkások megfúlának a' rossz levegőben, vagy vízben, míg-nem némely földalatti üregekig lejuthatnának; és valjon, mimódon lehetne felállítani tsak egy 2000 öles vasrúdat is? — *Archimédes* még nem támodott-fel, írásai is, fájdalom! mind elvesztek. A' gödröknek vasrúdnak közösületben kellene állani, a' földalatti üregekkel: úgyde ezekben, égnék a' gerje' hámorai, és tsak egy láng' kitesapása is, a' munkásokat rúdastól egygyütt felvetné a' levegőbe. Ha a' sok tűz-okádó-hegyek', és typhonok' üregei, a' földingások' erejét nem mérsékelhetik érezhetőleg, valjon mit tehetnének, ha véghez-vihetők vólnának is, az ily' gyarló*) találmányok? — Hagyjunk-fel tehát az efféle álombeli paradoxumokkal, keressünk valóságot, és a' mennyiben lehet; kövessük azt:

1. *Egő, vagy kialutt tűz-okádó hegyekhez közel lakhelyeinket ne építsük.*

Az Etna, Vésúv, Hekla, Kotopáxi, Famia 'sat. környékein, milyén messze hatólag, és nagy erővel munkálódnak a' földingások? sok szomorú tapasztalások bizonyítják. Németországnak azon Tartományai, melyekben kialutt tűz-oká-

dó hegyek vagynak, mindenkor nagyobb mértékben megérik a' földingásokat, mint-sem azok, melyekben ilyen hegyek nintsenek. Hazánkban-is, Hátszeg vidékén, és Három-széken, ezt tapasztalják; mert az elsőben a' Vulkán, a' másodikban a' Büdös nevü hegyek, valaha tűz-okádók vóltak. Miért van pedig a' földingásnak az ily' hegyek körül nagyobb ereje mint más helyeken, Értekezésem' második részéből kiki által láthatja.

2. *Kösziklákra, azokhoz közel, vagy azok közé magos épületeket ne építsünk.*

A' kösziklákban megütődven a' földből kiindult gerjés anyagok, nagyobb mozgást okoznak azokban, mint a' puha elegyedésü földterületekben, melyeknek szövevényei között, szabadabb utak állanak előttök. Erdélynek eggyik nagy várossa Brassó, kösziklás hegyekkel van körül-véve, és jobban megéri mindenkor a' földingásokat, mint Sepszi-szent-György mely agyagos hegy alatt fekszik. 1681-ben, Brassóban harang szót-is hozott a' földingás, azt mondja a' Hankens Bálint' folytatása szerént készült kalendarium' Kronikája. Sepszi szt. Györgyről ilyént nem olvasunk, pedig e' két város nem messze van egymástól.

3. *Az 1 és 2 számok alatt megjegyzett tulajdonságu helyeken, bátorságosabb fából mint kőből építeni: miért? az okát kitalálni könnyü! — Lima' és Carracas' templomai, tornyai, és minden európai módon készült kő-épületei leomlottak; az Ámerikaiak' fából készült kunyhói pedig megmaradtak.*

4. *Legyünk figyelemmel, a' földingás bizonyosabb előjeleire és midőn azokat észre fogjuk venni, kőből rakott épületeinkből költözzünk-ki.*

Legbizonyosabb elő-jelei a' földingásnak a' szabad Mágnesnek nagy mértékü elhajlása, és a' Hidegmeleg-mérő,

* Nem gyarló találmányok ezek, hanem valódi számár-képzetelek, és méjj tudatlanság' jelei. Red.

nek nagy és hirtelen leesése. — Jó volna 'hát Hazánk', Várossainak őrtornyai-
ban jó készületű Északmutatókat, és Hi-
degmeleg-mérőket helyheztetni, és meg-
tanítani az éjjeli és nappali öröket ezen
eszközök' gyanús változásainak esmére-
tére: kik, minden órában, megtekint-
hetvén ezeket-is, midőn a' változások
rosszat jelentenének, — tsak földingást
jelentő dob' vagy harang' szóval, jelt
adhatnának, a' költözködésre.

Plinius' Természet-históriájában sok
véd-eszközök vagynak elé-számlálva, a'
földingás' következéseinek elkerülhetésé-
re; de, mindazokat elmellőzöm; mivel'
Hazánkban ily' sokra kiterjedni szükség-
telennek találom. Irta Ó Tordán, 1850,
Május' utolsó napján —

Téglási *Ercsei József*.

Az Asszony-Per' végezete

(29-dik Szám.)

Egy-valaki, talán költött név alatt,
1827-ben, a' Tudományos Gyűjtemény'
egyik Darabjában hosszú Litániát fű-
zött össze a' tudós és vitéz Asszonyok'
seregéből, 's tsudá, hogy még Wolfnak
Catalogus foeminarum, sapientiâ apud
Graecos olim illustrium etc. Elogia (Göt-
tingae, 1759, in 4°) tizimű könyvét is
nem közölte a' Publicummal, melynek
az ilyen rhapsodisticai kitalálásokra ép-
pen nem lett volna nagy szüksége, nem
gondolván-meg, hogy mikor az ellen-
kező állításokat letiporni akarja, *in pro-
prium saevit genus*. A' tölle elő-szám-
lált asszony-Nembőlvaló Tudósok köz-
zül hányra nem illenek Schiller' követ-
kezendő velős versei: —

*Die berühmte Frau, Epistel eines
Ehemannes an einen andern*

„Schon sah ich schöne Kinder um mich scherzen
„In ihrem kreisze die schönste Sie.
„Die glücklichste von allem Sie
„Und mein durch Seelen Harmonie

„Durch ewig festen Bund der Herzen
„Und nun erscheint o möge ihr Gott verdammen
„Ein groszer Man ein schöner geist!
„Der grosze Man thut eine That und reiszt
„Mein Kartenhaus von Himmelreich zusammen!
„Wen habe ich nun? beweinienswerther Tausch
„Erwacht aus diesem Wonnen rausch
„Was ist von diesem Engel mir geblieben?
„Ein starker Geist in einem zarten Leib
„Ein Zwitter zwischen Man und Weib
„Gleich ungeschickt zum Herschen u. zum Lieben
„Ein Kind mit einem Riesen Waffen
„Ein Mittelding von Weisen und von Affen
„Und kümmerlich den stärkeren nach zu kriechen
„Dem schönerem Geschlechte entflohen
„Herabgestürzt von einem Throne
„Des Reizesheiligen mysterien entwiechen
„Aus Cytheren goldenen Buch gestrichen
„Für — einer Zeitung gnadenlohn!

(Hebe, oder Calender des Luxus und
der Moden für das Jahr 1798, Weimar.
Ebben is Hebe van lefestve, mint a' 'Seb-
könyvben)

Ezen itt le írt characterisáló versek
megérdemlik a' felelevenítést, vagy tsak
azért is, hogy lesznek olyanok hazánkban,
kik ezekből bizonyosan tanulni fognak *).

Valójában, nem kell nekünk Férj-
fiaknak az Asszony-Nemhez kegyetlené-
nek lenni, sőt gyengeségeiket is, mikor
lehet, nem korbáttal vagy ostorral, ha-
nem intésekkel, tanításokkal helyre-hoz-
ni. Mi-magunk vagyunk nagyobb részént
hibások, ha constitutionalis jó rendelé-
sek hijjával vagyunk, egy talpra-esett,
hazánkhoz szabott Paedagogia' kidolgo-
zására-nézve, melyre a' legfoganatosab-
bat volna kétségen-kivül, tárgyhoz illő
Jutalmakat több ízben feltenni, ezekkel

* Már Juvenalis osztozott Schiller' hosszan-
kodásában —

„Non habeat Matróna tibi quæ juncta recumbit
„Dicendi genus, aut curvum sermone rotato
„Torquat Enthymema, nec Historius sciat omnes
„Sed quaedam ex libris et non intelligat — odi
„Hanc ego, quæ repetit volvitq. Phalæmonis artem
„Servata semper lege et ratione loquendi
„Nec curanda viris opicæ castiget amicæ
„Verba.“

Pálja írásokra serkenteni a Tudósokat 's a koszorúra méltó Darabokat megvásárolni, kinyomtattatni, 's ingyen kiosztogatni a Jurisdictiókhoz.

A' míg a' lenne, hogy mind a' fő mind a' közép és alsó Rend az Asszony-Nemben megtaníttatnék e' világonvaló elhívattatásának, 's életbéli főbb kötelességeinek tisztább megismerésére azoknak igaz szeretetére és teljesítésére, bé zárom ezen rövid Értekezésemet azzal a' közönségesen, megérthető Jegyzéssel, hogy az Asszony-Nem, mint *Felenség*, *Anya* és *Házi Gazdasszony* egész méltóságában ragyoghat, 's nints oka megirigyleni a' Férjfi-Nemtől a' Társaság igazgatásában, Mesterségekben és Tudományokban való tsillogást, mellyekben ha nints is néki közvetlen befolyása, legalább közvetőleg már állásánál-fogva nagy behatása van, 's ha ezután is mint eddig, akadunk az Asszony-Nemből olyanokra, kik a' természettől kiszabott rendeltetéseknek is eleget tudnak tenni, a' mellett Elméjekkel feljebb repülni kívánnak, az ilyeneket levetni, vagy újjokban állani vakmerő hiba volna; tsak ne felejtse-el soha az Asszony-Nem' eredeti elkötelezetését, melynek teljesítésében, a' sok terhek' hordozása mellett is, számos gyönyörűségeket találhat, 's a' kinek módja van benne, tudományos neveléssel is megajándékozni asszony-Nembőlvaló gyermekeit, a' Vallásravaló taníttatás mellett (melyre mind-a'-három Rendnek elmúlhatatlan főszüksége van) a' szép Mesterségek, Természet' Históriaja, vagy ha többre is kell menni, a' Történetek' tudása légyenek azon Tudományok, mellyekkel a' Gyermekek tzél szerént legjobban megismerkedhetnek, 's legyen kiki meggyőződve, hogy egy hagymának, petreseljemnek tökéletes botanikai esmérete, kedvesebb és élőbbvaló dolog lehet az Asszony-Nemnek,

mint akarmilyen száraz Mataphysical speculatio, melyre mint említettem testi complexiója is az Asszony-Nemet általában-véve, alkalmatlanná teszi.

Magyar Átlás

A' Társalkodónak ezen Számjával együtt járó Pesti Tudósításon kívül a' *Magyar Átlás kiadása-felől*, jelenti a' Redactio, hogy nálla le van téve az itt következő Tek. Jurisdictiók' számára, az austriai egész birodalomnak egyegy pompás mappája, mint mustra, egyegy nyomtatott Ajánló-levéllal együtt: mellyeket a' tisztelt Jurisdictiók elvitetni anynyival-inkább méltóztassanak; mivel' azon szép földrajzokat, megtörvé levélbe szorítani 's úgy küldöznünk széjjel, kár volna. A' Ttes. Vgyék és Székek, ezek:

Belső Szolnok V., Torda V., Al. Fejér V., Küküllő V., Hunyad V., Maros Sz., Udvarhely Sz., Csík Sz. és Három-Szék. Több mustra-nemléteben, a' többi T. Jurisdictiók' tisztelt Tagjai, megtekinthetik ezt a' szép és hasznos jószágot az említett Helyeken, 's Kološváron a' Redactionál. — Egy, a' F. K. Fő-Kormányszék' 's a' 12-dik, a' hasonlólag tisztelt Thesaurarius számára 's rendelésére van hagyva. — A' Híradó' Kiadójánál Dec. 31-dikéig, akarmikor lehet a' Magyar Átlás' 3 első táblájára előre fizetni: a' mappákat minden Debretzeni Szabadság után meg fogják az Előfizetők kapni Kološváron, megtörés nélkül, göngyöletben. A' 3 mappa együtt = 24 garas Conv. pénzben.

N. Szeben. — Másodszi kérésem: "1828-ban, a' Benkő' Transilvaniájára, egy Exemplárra praenumeráltam Török Úrnak; — méltóztasson a' Redactio a' Hazát tudósítani, kinyomtatódik-e vagy nem? — hogy tudhassuk mihez tartani magunkat.

T. Úr ezt felelte: Nem szükség' publikálni, már vissza-adott 400 forintot.